

DEVIZA ALAPÚ KÖLCSÖNSZERZŐDÉS ÉRVÉNYTELENSÉGE ESETÉN A JOGKÖVETKEZMÉNYEK LEVONÁSA

I. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása során a bíróság sem a kereseti kérelemhez, sem az alperes ellenkérelméhez, viszontkeresetéhez nincs kötve. Erre figyelemmel nem ütközik keresetváltogatási tilalomba az, ha az érvénytelenség jogkövetkezményeként a fél a korábbi előadását, kérelmét megváltoztatja és másfajta rendezést, vagy az alperes más összegű kötelezését kéri.

II.A (deviza alapú) kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása esetén az eredeti állapot helyreállítása azért nem lehetséges – s ennek megfelelően nevesíti az alkalmazható jogkövetkezményeket a vonatkozó törvény is –, mert e szerződés egy használati jellegű, irreverzibilis szolgáltatást tartalmazó kötelmet hoz létre.

III. Az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazása során lefolytatandó elszámolásnak – erre is kiterjedő engedményezés hiányában – a kölcsönt nyújtó engedményese nem válhat alanyává.

/rPtk. 237. § (1) és (2) bekezdései , 328. § (1), 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 5. és 7. pontja, rPp. 146/A. § , 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) 37. §-a

- [1] A felperes és az I.r. alperes között a III.r. alperes közreműködésével 2008. február 11-én CHF alapú kölcsönszerződés jött létre. Az egyedi szerződés a hitel teljes összegét 1.260.000,-Ft-ban, a hitel futamidejét 114 hónapban, az ügyleti kamatlábat 19,64 %-ban, a THM-et 22,96 %-ban határozta meg. A szerződés részévé vált Általános Szerződési Feltételek (továbbiakban: ÁSZF) 9.2.v. pontja a hitelező I.r.alperes számára azonnali felmondási jogot biztosított arra az esetre, ha az adós bármely, a hitelszerződésben, az Általános Szerződési Feltételek 11.3.2. pontja szerinti vagyont biztosítási szerződésben, vagy a biztosítéki szerződésekben meghatározott kötelezettségét részben, vagy egészben megszegi, így különösen, ha a hitelszerződésből, vagy a vagyont biztosítási szerződésből fakadó bármely fizetési kötelezettségének teljesítésével legalább 15 napos késedelembe esik. A kölcsönszerződés biztosítékát képezte az annak céljaként megvásárolt gépkocsira az I.r. alperes javára kikötött vételi jog. Az Általános Szerződési Feltételek 12.2.5. pontja tartalmazta a gépjármű értékesítésével kapcsolatos elszámolás rendjét arra az esetre, ha az I.r. alperes élt a javára kikötött vételi joggal.
- [2] Az I.r. alperes a szerződést a 60. sorszám alatt csatolt iratok szerint 2012. március 27-én az ÁSZF 9.2.v. pontjára hivatkozással azonnali hatállyal felmondta. A felmondás 2012. április 3-án került a felperes részére kézbesítésre, aki az opciós joggal érintett gépkocsit 2012. május 30-án adta át az I.r. alperesnek, aki azt utóbb 300.000,-Ft-ért értékesítette. Az I.r. alperes a szerződésből eredő követeléseit a II. r. alperesre engedményezte, az engedményezésről a felperest értesítette.
- [3] A felperes a 2015. január 15-én előterjesztett kereseti kérelmében a szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte arra hivatkozva, hogy az I. r. alperes az árfolyamkockázattal kapcsolatban őt terhelő tájékoztatási kötelezettségének nem tett eleget, a

szerződés az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 209. és 209/A. § (2) bekezdése alapján semmis, továbbá a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), e) és f) pontjába ütközik. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a bíróság határozathozatalának idejéig a szerződés hatályossá nyilvánítását kérte annak megállapításával együtt, hogy 2012. április 15. napján 452.777,- Ft összegű tartozása áll fenn az I.r. alperes felé.

- [4] Az I., II., III.r. alperes a kereset elutasítását kérte. Az I. és II. r. alperes állította, hogy a perbeli szerződés érvényes, az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás megfelelő volt. A III. r. alperes arra hivatkozott, hogy a hitelszerződés vonatkozásában nem szerződő fél.
- [5] Az elsőfokú bíróság a 66. sorszám alatti közbenső ítéletével megállapította, hogy a felperes és az I.r. alperes jogelődje, valamint a III. r. alperes között 2008. február 11. napján létrejött hitel- és opciós szerződés – amelynek részét képezi az E.Lizing Autófinanszírozási Zrt. Üzletszabályzata és Általános Szerződési Feltételei hitelszerződésekhez - érvénytelen. Az elsőfokú bíróság a perbeli szerződés érvénytelenségét az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás tisztességtelensége miatt látta megállapíthatónak. Rögzítette, hogy a II. r. alperes perbeállítását az 1952. évi III. törvény (Pp.) 51. § a) pontja alapján volt indokolt, míg a III. r. alperes a gépjármű eladójaként szerződő félnek minősül, mivel az I. r. alperes és a felperes a szerződés elválaszthatatlan mellékletévé tette a gépjárműadásvételi szerződést, továbbá a „hitel- és opciós szerződés magánszemélyek és egyéni vállalkozók részére” elnevezésű okirat szerint az az adós felperes és a III. r.alperesként perbevont cég szerződési ajánlatának minősül, s a szerződés a hitelező általi elfogadással jön létre, illetőleg lép hatályba.
- [6] A Győri Ítéletábrla a Pf.IV.20.113/2019/10/I. számú közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét helybenhagyta. A jogerős közbenső ítélet ellen az I.r. alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelmet a Kúria a Gfv.VII.30.390/2019/3. számú végzésével hivatalból elutasította.
- [7] A jogerős közbenső ítéletet követően az érvénytelenség jogkövetkezményei tárgyában folyt eljárásban a felperes keresetét akként módosította, hogy a Kúria mellett működő Konzultációs Testület ajánlása (továbbiakban: Ajánlás) szerinti II. számú elszámolási metodika szerint 2012. május 30-án a fennálló felperesi tartozás összege 652.108,-Ft, így ennek megállapítása mellett kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását azzal, hogy a felperest az árfolyamkockázat korlátolt mértékben terheli, annak felső határa 180,-Ft/CHF. Ezt követően a felperes a perben beszerzett igazságügyi szakértői vélemény ismeretében a kereseti kérelmét megváltoztatta és az érvénytelenség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítását valamint az I.r. alperes 212.966,-Ft megfizetésére kötelezését kérte.
- [8] Az I.r. és a II.r. alperes a jogerős közbenső ítéletet követően fenntartott majd módosított kereseti kérelem elutasítását kérte, állítva, hogy a felperes elszámolása téves. Álláspontjuk szerint az I. r. alperes kötelezésére irányuló módosított kereseti kérelem meg nem engedett keresetváltoztatásnak minősül, különös tekintettel arra, hogy korábban nem az eredeti állapot helyreállítását, hanem a szerződés hatályossá, illetőleg érvényessé nyilvánítását kérte. Rámutattak, hogy a 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) 37. §-a alapján a jelen perben az érvénytelenség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása nem kérhető. Hivatkoztak arra, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeként az I. r. alperes által kidolgozott és lényegében a perben kirendelt szakértői vélemény szerint is helyes, az Ajánlás I. számú módszertana szerinti elszámolás alkalmazandó.

- [9] Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében a perbeli szerződés érvénytelensége jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása körében kötelezte az I.r. alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 212.966,-Ft-ot, az I. és a II.r. alperest fejenként a felperes javára 31.500,-Ft perköltség, az állam javára fejenként 37.800,-Ft eljárási illeték, valamint fejenként 535.170,-Ft szakértői díj megfizetésére kötelezte.
- [10] Ítéletének indokolásában nem találta alaposnak az I. és II. r. alperes védekezését azt illetően, hogy a felperes keresetváltoztatása meg nem engedettnek minősül. Kifejtette, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeiről a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 6:108. § (3) bekezdése, illetőleg a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény alapján a bíróság a felek kérelmétől eltérően is rendelkezhet. A jelen perben ezért az eredeti állapot helyreállítása, mint jogkövetkezmény akkor is alkalmazható lett volna, ha arra a felperes nem hivatkozik. Ebből következően a felperesnek az e körben tett előadása nem ütközhet a Pp. 146/A. §-ába.
- [11] Az érvénytelenség jogkövetkezményeit illetően arra az álláspontra helyezkedett, hogy a DH2 törvény 37. § (1) bekezdése nem tartalmaz olyan rendelkezést, miszerint jogkövetkezményként az eredeti állapot helyreállítása ne lenne alkalmazható. Az Ajánlás általános jellegű iránymutatásokat tartalmaz, így az eredeti állapot helyreállítása erre hivatkozva sem mellőzhető. Utalt arra, hogy a Győri Ítéltábla Pf.I.20.042/2020/6. számú ítéletének indokolásából is az következik, hogy a jelen perben nem kizárt az eredeti állapot helyreállítása.
- [12] Az érvénytelenség lehetséges jogkövetkezményeit vizsgálva kifejtette, hogy az I.r. alperes által előterjesztett, a szakértő által is véleményezett, lényegében az Ajánlás I. számú módszertanának megfelelő elszámolási mód a felek eredeti szerződéses konstrukcióját jelentős mértékben, úgy alakítaná át, hogy annak eredményeként olyan szerződés jönne létre a felek között, amelynek megkötésére egyikük akarata sem irányult. Az elsőfokú ítélet indokolása szerint nincs valós indoka annak, hogy a lerovó pénznem váljon a kirovó pénznemmé. Az adott szerződés létrejöttének idején ugyan ez a szerződéses konstrukció is elérhető volt, de a felek nem ezt választották. Hangsúlyozta, hogy a kamatfelár a felek megállapodásának tárgya, azt a bíróság nem pótolhatja, a közbenső ítéletben megállapított tényállás alapján pedig mindkét fél egészen másként értékelte az ügylettel kapcsolatos üzleti lehetőségeit és eltérően minősítette a perbeli szerződés kockázatát.
- [13] Az árfolyamkockázat viselésének maximalizálásával kapcsolatban rögzítette, hogy a szerződés megkötésétől a felmondásig terjedő időben az árfolyam 144,-Ft/CHF és 251,-Ft/CHF között mozgott, a szerződéskötés napján az árfolyam 166,-Ft/CHF volt. Az ÁSZF a 4.8. pontja ugyan a szélsőséges árfolyamváltozást 25 %-os mértékben határozta meg, az ezzel kapcsolatos rendelkezések azonban csak a havi fix deviza alapú hitelkonstrukció esetén voltak alkalmazhatók, a jelen perbeli szerződés pedig nem havi fix konstrukciójú volt. A perben kirendelt szakértő az ezen az alapon elvégzett számításai során nem vette figyelembe sem a gépjármű értékesítéséből befolyt vételárat, sem a felmondást követően még felmerült további költségeket, így az ezzel kapcsolatos elszámolás teljes körűen nem ejthető meg. Emellett figyelemmel volt arra is, hogy a szerződés azért érvénytelen, mert a felperes annak megkötésekor nem volt tisztában a főkötelezettség részét képező árfolyamkockázat mibenlétével, ezért az érvénytelenség jogkövetkezményeként sem alkalmazható olyan elszámolási mód, ami ezt a kockázatot ugyan csak részben, de a felperesre telepíti.
- [14] Az elsőfokú bíróság nem osztotta az Ajánlásban kifejtett álláspontot azzal kapcsolatban, hogy az eredeti állapot helyreállítása az érvénytelenség jogkövetkezményeként a deviza alapú kölcsönszerződés esetén nem alkalmazható. Rámutatott, hogy az ezzel kapcsolatos

megállapítást az Ajánlás nem indokolja. Hangsúlyozta, hogy az EUB C-260/18. számú ítéletének 3. és 4. rendelkezéseiből következően az eredeti állapot helyreállítása nem zárható ki. E körben ismételten utalt a Győri Ítéltábla Pf.I.20.042/2020/6. számú döntésének indokolására.

- [15] Az elsőfokú ítélet ellen az I.r. alperes terjesztett elő fellebbezést, amiben elsődlegesen annak megváltoztatását, másodlagosan annak hatályon kívül helyezését és a felperes perköltségben marasztalását kérte. Arra hivatkozott, hogy a törvényszék a megállapított tényállásból helytelen ténybeli és jogi következtetéseket vont le, ítélete megalapozatlan. Fenntartotta, hogy az elsőfokú eljárás jogszabálysértő volt, mert a törvényszék a Pp. 146/A. §-ában írtak ellenére engedte meg a felperes számára a keresetváltoztatást. Hangsúlyozta, hogy a kereseti kérelem összecszerúságára vonatkozó keresetváltoztatás nyilvánvalóan elkésett. E körben arra hivatkozott, hogy a DH2 törvény 37. §-a szerint a jelen perben előterjeszhető kereseti kérelemnek elengedhetetlen részét képezi a kereseti követelés összecszerű megjelölése. Állította, hogy a 2/2010. PK vélemény nem ronthatja le az időben későbbi DH2 törvény 37. § (5) bekezdését, ami kógens jogszabályi rendelkezéseket tartalmaz a kereseti kérelem tartalmával kapcsolatban. Hivatkozott a Kúria Gfv.VII.30.390/2019/3. számú, végzésére, hangsúlyozva, hogy a Kúria a felülvizsgálati kérelmet éppen azért nem tartotta befogadhatónak, mert a felperes által megjelölt pertárgyérték nem érte el a törvény szerinti minimális értéket. Álláspontja szerint lényeges eljárási szabályt sértett a törvényszék akkor is, amikor a Pp. 3. § (2) és (3) bekezdésével ellentétesen eljárva, a felperesi kereseti kérelmen túlterjeszkedve vizsgálta az érvénytelenség alkalmazható jogkövetkezményeit, tekintettel arra, hogy a szakértő kirendelésének időpontjában a kirendelő végzés megfogalmazásakor az eredeti állapot helyreállítása iránti kérelmet a felperes egyáltalán nem terjesztett elő.
- [16] Rámutatott, hogy a DH2 törvény 37. §-a imperatív módon határozza meg, hogy a jelen perben milyen tartalmú kereseti kérelem terjeszhető elő, az érvénytelenségnek milyen jogkövetkezményei alkalmazhatók, ezek között pedig az eredeti állapot helyreállítása nem szerepel. A DH2 törvény lex speciálisként kifejezetten rögzíti az alkalmazható két jogkövetkezményt. A Győri Ítéltábla Pf.I.20.042/2020/6. számú közbenső ítéletében foglalt iránymutatás a felperesi érveléssel és az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben nem azt tartalmazza, hogy az eredeti állapot helyreállítására lehetőség van, hanem az EUB C-260/18. számú ítélet 3. és 4. rendelkezésére utal, ezeknek azonban a jelen perben nincs relevanciájuk. Az eredeti állapot helyreállítása a jelen esetben fogalmilag kizárt, figyelemmel a PK 32. számú állásfoglalást meghaladóttá nyilvánító 1/2010. (VI.28.) PK véleményben írtakra. Ezek szerint a kölcsönszerződés tárgya irreverzibilis szolgáltatás, ez pedig azt jelenti, hogy az eredeti állapot helyreállítása eleve kizárt. A PK vélemény érvelését önmagában nem rontja le az, hogy az Ajánlás ezzel kapcsolatban részletes indokolást nem tartalmaz. A kölcsönszerződés esetén az egymás felé történt teljesítések mechanikus visszafizetése nem állítja helyre az eredeti állapotot, nem teszi az alperes által a felperesnek nyújtott pénzhasználatot meg nem történté, mint ahogyan arra sem ad semmilyen választ az elsőfokú ítélet, hogy ebben az esetben az ügyleti kamatfizetési kötelezettség hogyan lenne elszámolható.
- [17] Az elsőfokú ítélet indokolásának az a kitétele, hogy az eredeti állapot helyreállítása szolgálja a reparációs, valamint a speciális és az általános preventív célokat is, teljes mértékben téves, mert az érvénytelenség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása nem reparációs célú jogintézmény. Az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazása során sem általános, sem speciális preventív célok nem játszhatnak szerepet, az érvénytelenség jogkövetkezményei ugyanis nem szankciós jellegűek. Az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy az eredeti állapot helyreállításán túli egyéb jogkövetkezmény olyan mértékben alakítaná át a felek

szerződéses konstrukcióját, ami a korabeli szerződéses akaratuktól távol áll, s melyre a szerződés megkötését megelőző nyilatkozataikból, magatartásukból nem lehetett következtetni, nemcsak tényállásellenes, de érthetetlen is.

- [18] Az elsőfokú bíróság valójában összekeverte Ptk. 237. §-a és a Ptk. 241. §-a szerinti jogintézményeket. Értelmezhetetlen az az érvelés, miszerint nincs valós indoka annak, hogy a lerovó pénznem váljon kirovó pénznemmé, hiszen az érvénytelenség éppen azért lett megállapítva az eljárás korábbi szakaszában, mert a devizalapúság követelményeivel a felperes nem volt tisztában. Az elsőfokú bíróság lényegében azért tartotta kizártnak a felek jogviszonyába történő jogalakító jellegű beavatkozást, mert azzal alakítaná a felek jogviszonyát, a felek jogviszonyába történt beavatkozás, azonban már az érvénytelenség kimondásával megtörtént. Az érvényessé nyilvánítással szembeni azon ellenérv, hogy arra azért nincs mód, mert azzal megszűnne az érvénytelenség, lényegében egy körkörös érvelés, ami nem helytálló sem a logika szabályai szerint, sem a vonatkozó jogszabályok alapján. A jelen perben az érvényessé nyilvánításra van kizárólag lehetőség. Ezen körön belül pedig a Kúria I., vagy II. módszertana szerinti elszámolásnak lehet helye. A II. módszertan alkalmazásának azonban feltétele, hogy az adós valamilyen mértékű kockázatot vállalt a szerződés megkötésekor még akkor is, ha az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás egyébként tisztességtelennek bizonyult. A jelen konkrét ügy kapcsán azonban ilyen tényállási elem nem merült fel. Ezért az I. számú módszertan szerinti elszámolás a helytálló.
- [19] A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Álláspontja szerint az I. r. alperesnek a fellebbezésben előadott tényállításai megalapozatlanok.
- [20] Az I.r. alperes a fellebbezési ellenkérelemre tett észrevételében hangsúlyozta, hogy a jelen másodfokú eljárásban nincsenek vitatott ténykérdések, ezért érthetetlen, hogy a felperes az ellenkérelmében mely alperesi tényállítás megalapozatlanságára kívánt hivatkozni. A másodfokú eljárás tárgyát kizárólag az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatóságával kapcsolatos jogvita képezi.
- [21] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást az ítéletábra azzal egészíti ki, hogy az I.r. alperes jogelődje a III.r. alperes, valamint a felperes között létrejött szerződés részévé vált Általános Szerződési Feltételek 9.3. pontja alapján a hitelszerződés felmondásával, megszűnésével, megszüntetésével az adós összes, még fennálló fizetési kötelezettsége egyösszegben azonnal esedékessé válik. Az ÁSZF 4.6.1. pontja szerint amennyiben az adós a fizetési kötelezettségével késedelembe esik, a késedelembe eséstől kezdődően a hitelszerződésben meghatározott mértékű késedelmi kamatot köteles fizetni az I.r. alperesi jogelőd részére. Az ÁSZF 12.2.4. pontja értelmében a kölcsön biztosítékeként az I.r. alperesi jogelőd javára kikötött vételi jog gyakorlására akkor kerülhet sor, ha a hitelező a szerződést azonnali hatállyal felmondja Az opciós vételárnak az adós tartozásába történő beszámítására csak akkor kerülhet sor, ha a gépjármű az I.r. alperesi jogelőd vagy az általa kijelölt személy birtokába kerül. (ÁSZF 12.2.4.c. pont). A felek között kötött egyedi hitelszerződés szerint az adós fizetési kötelezettségének késedelmes teljesítése esetén a késedelmi kamat mértéke a mindenkori jegybanki alapkamat kétszerese. Az ÁSZF 4.3.1. pontja alapján az ügyleti kamat számításának alapjául szolgáló referenciakamat forint alapú hitel esetén 6 havi BUBOR, CHF alapú hitel esetén 6 havi LIBOR.
- [22] A szerződés szerinti kamatfelár a szerződésben rögzített ügyleti kamat alapulvételével 16,89%. A hitelező által Ft-ban folyósított kölcsönt a 6 havi BUBOR referenciakamattal és a kamatfelárral számolva 2012. március 27-én a még esedékessé nem vált tőketartozás összege

1.019.605,- Ft, az esedékessé vált tőketartozás 240.395,- Ft, az összes tőketartozás 1.260.000,- Ft, a teljes kamattartozás 1.168.666,- Ft volt. Az adós összesen 1.719.934,- Ft-ot fizetett meg a hitelezőnek, ebből 1.435.315,- Ft számolható el ügyleti kamatra és tőkére, a különbözet 3.725,- Ft késedelmi kamat és 280.894,- Ft egyéb díj, költség. Mindezek alapján a 2012. március 27-én fennálló alperesi tartozás összege 993.351,- Ft.

- [23] Az így kiegészített tényállás alapján az elsőfokú bíróság ítélete az érdemi felülbírálatra alkalmas, a fellebbezés az alábbiak szerint alapos:
- [24] A jogerős közbenső ítéletet követően az elsőfokú eljárás tárgyát az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása képezte.
- [25] Osztja az ítéletábra az elsőfokú bíróság álláspontját azzal kapcsolatban, hogy a felperesnek az érvénytelenség jogkövetkezményei körén belül előterjesztett, az I.r. alperessel szemben 212.966,- Ft megfizetésére irányuló igénye nem minősült meg nem engedett keresetváltoztatásnak. A Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdései szerint az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazásával kapcsolatos rendelkezéseket értelmező és alkalmazásukat elősegítő 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 5.a pontjából és 7. pontjából következően az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása során a bíróság sem a kereseti kérelemhez, sem az alperes ellenkérelméhez, viszontkeresetéhez nincs kötve. Az alperesnek visszajáró szolgáltatásokról a szerződés érvényessé, vagy hatályossá nyilvánítása során még erre irányuló ellenkérelem, viszontkereset hiányában is dönthet. Erre figyelemmel az ítéletábra teljeskörűen osztja az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy nem ütközik a Pp. 146/A. § szerinti keresetváltoztatási tilalomba az, ha az érvénytelenség jogkövetkezményeként a fél a korábbi előadását, kérelmét megváltoztatja és másfajta rendezést, vagy az alperes más összegű kötelezését kéri. A bíróság a kereseti kérelemtől ugyanis e vonatkozásban még keresetváltoztatás nélkül is eltérhet. A kereseti kérelemhez kötöttség hiányában a keresetváltoztatás tilalma nem értelmezhető.
- [26] Az elsőfokú bíróság által is meghivatkozott 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 237. § (1) és (2) bekezdése és az 1/2010. (VI.28.) PK vélemény alapján a szerződés érvénytelensége esetén három jogkövetkezmény: az eredeti állapot helyreállítása, a szerződés érvényessé, vagy hatályossá nyilvánítása alkalmazható. Az 1/2010. (VI.28.) PK vélemény 3. pontja szerint az eredeti állapot helyreállítása csak természetben történhet, arra főszabály szerint csak reverzibilis szolgáltatások – dolog tulajdonjogának átruházására irányuló szerződések – esetén van lehetőség. A 6/2013. Polgári jogegységi határozat indokolásának 4. pontja ugyan nem tartalmaz elvi jellegű megállapítást arra nézve, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés érvénytelensége esetén jogkövetkezményként az eredeti állapot helyreállítása ne lenne alkalmazható, a már hivatkozott 1/2010. (VI.28.) PK véleményből azonban az alábbiak szerint ez következik.
- [27] A 6/2013. számú jogegységi határozat meghozatalát követően a jogirodalomban is többször kifejtésre került az az érvelés, miszerint a kölcsönszerződés nem dologszolgáltatásra irányuló kötelem. Kétségtelen, hogy az ilyen szerződés tulajdonszerző és használati elemeket is tartalmaz, a jellegadó szolgáltatás azonban a használati elem. A pénz tulajdonjogának átruházására egyrészt nemcsak kölcsönszerződés alapján kerülhet sor, másrészt a kölcsönszerződés célja nem irányul a pénz tulajdonjogának végleges megszerzésére, az adósnak a kapott pénzt vissza kell fizetnie. Ebből következően a szerződés lényege az, hogy a hitelező a kölcsönszerződés tárgyát képező pénz használatát időlegesen átengedi az adósnak, míg az adós a használatba kapott tőkeösszeget felül a használat ellenszolgáltatásának

megfizetésére köteles. Ez az ellenérték az a teljes hiteldíj, ami a szerződés szerinti tőkeösszeg után járó kamatot és a szerződés teljesítésével kapcsolatban a tőkeösszeg használatát biztosító hitelintézetnél felmerülő költségeket tartalmazza.

- [28] A kölcsönszerződés használati jellegét erősíti meg az 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) 2. számú mellékletének I.10.3. pontja, valamint a 2013. évi CCXXXVII. törvény (új Hpt.) 6. § (1) bekezdés 40.c pontja. A kölcsönszerződés irreverzibilitására utal az is, hogy annak megszüntetése csak felmondással, vagy a szerződő felek ex nunc hatályú kétoldalú megállapodásával történhet, elállásnak, ex tunc hatályú megszüntetésnek nincs helye.
- [29] Tényszerűen helytállóan rögzítette az elsőfokú bíróság, hogy sem a DH2 törvény nem tartalmaz olyan rendelkezést, sem az Ajánlás olyan megállapítást, miszerint az eredeti állapot helyreállítása, mint az érvénytelenség jogkövetkezménye a deviza alapú kölcsönszerződések esetén ne lenne alkalmazható. Ugyanakkor a DH2 törvény 37. §-a az érvénytelenség jogkövetkezményeként az érvényessé, illetőleg hatályossá nyilvánítást nevesíti összhangban azzal a fentiekben ismertetett állásponttal, melynek megfelelően a használati jellegű irreverzibilis szolgáltatásra figyelemmel a deviza alapú kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása esetén az eredeti állapot helyreállítása nem lehetséges.
- [30] Az elsőfokú bíróság által hivatkozott, a Győri Ítélőtábla Pf.I.20.042/2020/6. számú közbenső ítélete az EUB C-260/18. számú ítéletének 3. és 4. rendelkezése kapcsán mindössze arra mutat rá, hogy az Ajánlás szerinti I. és II. módszertanon túl elvileg további elszámolási metodika is alkalmazható egy utóbb érvénytelennek bizonyult deviza alapú kölcsönszerződés esetén. A hivatkozott döntés nem tartalmaz olyan megállapítást, hogy a kölcsönszerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállításának lehetne helye.
- [31] Erre tekintettel tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az érvénytelenség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítását alkalmazta.
- [32] A bíróságokra nem kötelező Ajánlás, az érvénytelenség jogkövetkezményeként kétféle elszámolási módot tart alkalmazhatónak. Az egyik elszámolási mód lényegében a jelen perben az I.r. alperes számításával egyezően az, hogy a megkötött, utóbb érvénytelennek bizonyult kölcsönszerződésben rögzített kamat esetében meg kell határozni a kamatfelárat. Ez oly módon történik, hogy a szerződésben rögzített kamatból ki kell vonni a CHF alapú devizaszerződés esetén a LIBOR-t, majd az így képzett felárat kell hozzáadni a szerződéskötés napján a Ft-ra irányadó pénzügyi kamat (BUBOR) mértékéhez.
- [33] Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása körén belül az Ajánlás II. módszertana szerint a szerződés úgy is érvényessé nyilvánítható, hogy a bíróság a deviza-forint átváltási árfolyamot maximálja, a szerződésben rögzített kamat mérték forintosítási fordulónapig történő érintetlenül hagyásával. Ennek az elszámolásnak az a lényege, hogy a bíróság meghatározza a fogyasztó milyen mértékű árfolyamkockázat viselésére köteles, figyelemmel arra, hogy az e tárgyban kapott tájékoztatás tisztességtelennek bizonyult, s ehhez képest a szerződésben külön tájékoztatás hiányában a fogyasztó milyen mértékű kockázatot vállalt.
- [34] Téves az a felperesi álláspont, hogy az árfolyamkockázat felső határát ezen elszámolási mód szerint a 2011. évi LXXV. törvény alapján 180,- Ft/CHF lenne. A forintosítási törvény nem az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása körében hozott jogszabály, az a Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdése szerinti jogkövetkezmények alkalmazása során ugyan az Ajánlás szerint

szempontként figyelembe vehető, azonban abból nem következik az, hogy az árfolyamkockázat mértéke minden esetben az e törvényben meghatározott összehatárok szerint terhelné a fogyasztót. Az ítéletábra álláspontja szerint az Ajánlás II. számú elszámolási metodikája valójában azt jelenti, hogy a bíróságnak mérlegeléssel meg kell határoznia, hogy a szerződéskötés körülményeit értékelve, az utóbb tisztességtelennek bizonyult árfolyamkockázati tájékoztatást figyelmen kívül hagyva a szerződő fél vállalt-e, és ha igen, milyen mértékű kockázatot azzal, hogy nem forint alapú, hanem deviza alapú szerződést kötött. Amennyiben a kockázatvállalás ténye a szerződéskötés körülményeiből a peradatok alapján megállapítható, annak mértékét a bíróság mérlegeléssel állapítja meg, ebben az esetben azonban a kockázatviselés százalékos mértékének meghatározását követően a számítás alapjául a szerződéskötéskori árfolyam szolgál. Az akkor, ebben az időpontban irányadó HUF/CHF árfolyamot figyelembe véve kell a kockázatvállalás százalékos mértékének alkalmazásával meghatározni azt a maximális árfolyamot, amit az adós még árfolyamváltozásként megfizetni köteles a pénzügyintézetnek. A felperes által alkalmazott számítási mód ennek az elszámolásnak nem felel meg.

- [35] Az elsőfokú eljárásban beszerzett igazságügyi szakértői vélemény az I.r. alperesnek az Ajánlás I. módszertana szerinti számítását minimális eltéréssel helyesnek találta, a szakértői véleménynek az ezzel kapcsolatos megállapításai pedig az I.r. alperes maga sem vitatta. A szakértői véleményből megállapíthatóan a szerződés felmondásának napján 2012. március 27-én az adósnak összesen 993.351,- Ft tartozása állt fenn. A szakértői véleményben írtak szerint a 2012. március 27-ére számított, 240.395,- Ft, továbbá 1.019.605,- Ft tőketartozás és 1.168.666,- Ft-os kamattartozás összegét csökkenti az ügyfél által ténylegesen teljesített befizetés, ami összesen 1.719.934,- Ft volt, és amiből tőkére és kamatra 1.435.315,- Ft számolható el. Ez azt jelenti, hogy a 993.351,- Ft-os különbözet tőketartozás, miután az adós által teljesített és elszámolható 1.435.315,- Ft meghaladja a felmondás napjáig számolt kamattartozás 1.168.666,- Ft-os összegét.
- [36] A felek szerződéses megállapodásából következően a 2012. március 27-én esedékessé vált 993.351,- Ft-os tartozás után a felperes a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamatot köteles megfizetni az alperes részére. 2012. március 27. és 2012. május 30. a gépkocsi birtokbaadása napjáig összesen 64 nap telt el, az erre a 64 napra számított késedelmi kamat összege – figyelemmel arra, hogy 2012. március 27-én a jegybanki alapkamat mértéke 7 % volt – 24.385,- Ft. A gépkocsi birtokbaadásának napján a felperest terhelő tartozás teljes összege 1.017.736,- Ft. Ebből az összegből kell levonni a gépkocsi értékét, vagyis a 300.000,- Ft-ot. Az adós tartozása így összesen 717.736,- Ft, valamint az ezen összeg után 2012. május 31. napjától a kifizetés napjáig járó, a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat.
- [37] Figyelemmel arra, hogy az Ajánlás szerinti két, egyébként egyenértékű elszámolási mód közül az alperes által hivatkozott elszámolással kapcsolatos adatok rendelkezésre állnak, a szakértői vélemény e vonatkozásban teljes, annak megállapításait összecszerűségében sem a felperes, sem az I.r. alperes nem vitatta, a II. számú módszertannak megfelelő elszámolást pedig a felperes nem terjesztette elő, az ítéletábra a perbeli érvénytelen szerződést a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján a szerződéskötésig terjedő időre hatályossá nyilvánította az Ajánlás I. számú módszertanának megfelelő elszámolás szerint.

- [38] Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására csak a szerződő felek között kerülhet sor. Az I.r. alperes az I.r. alperesi jogelőd, a III.r. alperes, valamint a felperes között létrejött szerződés alapján fennálló lejárt követelését, a követeléshez kapcsolódó minden, már esedékessé vált, vagy a jövőben esedékessé váló ügyleti és késedelmi kamataival és egyéb járulékaival együtt 2014. június 10-én a II.r. alperesre engedményezte. Az engedményezés tárgyát a szerződésből származó követelés képezte. A Ptk. 328. § (1) bekezdése szerinti engedményezés az engedményezett követelés jogcímét nem változtatja meg. A szerződés érvénytelensége folytán a Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdése szerinti jogkövetkezmények esetén a felet megillető követelés jogcíme nem azonos az érvényes szerződés alapján őt megillető követelés jogcímével. Ebből pedig az következik, hogy az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazása során az elszámolást csak a szerződő felek között lehet megejtetni, az elszámolásnak az engedményes nem válik részesévé.
- [39] A kölcsönszerződés érvénytelenségéből eredő igény az engedményessel szemben nem érvényesíthető, Az ítélet előtt ismert az a bírói gyakorlat, hogy az engedményessel szemben a szerződés érvénytelenségére alapított kereseti kérelmet mint alaptalant el kell utasítani, mert a szerződő fél az érvénytelenségi perben kereseti kérelmet az engedményessel szemben nem tud előterjeszteni (Fővárosi Ítéletábla Pf.V.22.087/2013/3., 20.Gf.40.615/2016/4/II., 6.Pf.20.530/2018/4/II.). Az ítéletábla álláspontja a jogerős közbenső ítéletből is kitűnően részben eltér ettől a bírósági gyakorlattól.
- [40] A Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdése szerinti jogkövetkezmények alkalmazása, az annak során megejtendő elszámolás során az engedményes valóban nem kerülhet kötelezett pozícióba, az érvénytelenség jogkövetkezményei a szerződő felek között alkalmazandók. Ugyanakkor az 1952. évi III. törvény (Pp.) 51. § (1) bekezdés a) pontja szerint egységes pertársaság keletkezik, ha a perben hozott döntés a pertársakra, a perben való részvétel nélkül is kiterjedne. Különösebb magyarázatot nem igényel, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítása az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása a perben való részvétel nélkül is kiterjed az engedményesre, hiszen a szerződés érvénytelenségének megállapítása folytán a szerződéses jogcímen az engedményezés folytán őt megillető követelést érvényesíteni már nem tudja, illetőleg, amennyiben az engedményezés az ilyen címen is fennálló követelésekre is kiterjedne, úgy abban az esetben a perben hozott döntés nyilvánvalóan érinti e követelés összecszerúségét.
- [41] Erre tekintettel az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása vonatkozásában a II.r. alperessel szemben előterjesztett tűrésre irányuló kereseti kérelem alapos. Az ítéletábla észlelte, hogy az elsőfokú bíróság az ítélet rendelkező részében a II. r. alperessel szemben érdemi döntést nem hozott, azonban az elsőfokú ítélet indokolásából és az elsőfokú ítéletnek a perköltségre vonatkozó rendelkezéseiből kitűnően a törvényszék a II. r. alperest a felperes és az I. r. alperes közötti elszámolás vonatkozásában lényegében tűrésre kötelezte.
- [42] Mindezekre figyelemmel az ítéletábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta, a felperest az I. r. alperes javára 717.736,- Ft és az azután 2012. május 31. napjától járó, a mindenkori jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat megfizetésére, míg a II. r. alperest mindezek tűrésére kötelezte.

